

การวิเคราะห์การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อเสริมสร้างคุณภาพของนักเรียนมัธยมศึกษา
Student Supporting Systems Management Analysis for Enhance the Quality
of Secondary School Students

ปิยะพร ป้อมเกษตร์¹ เพ็ญวรา ขูประวัติ^{2*} และ พฤทธิ ศิริบรรณพิทักษ์^{3*}

Piyaporn Pomkasate¹ Penvara Xupravati^{2*} and Pruet Siribanpitak^{3*}

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากรอบแนวคิดของการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อเสริมสร้างคุณภาพของนักเรียนมัธยมศึกษา 2) วิเคราะห์สภาพการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อเสริมสร้างคุณภาพของนักเรียนมัธยมศึกษา กลุ่มตัวอย่างคือ โรงเรียนมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา จำนวน 342 โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน รองผู้อำนวยการโรงเรียน ครูที่ปรึกษาครูแนะแนว และครูฝ่ายปกครอง รวมจำนวนทั้งสิ้น 1,338 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติบรรยาย ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ลำดับความต้องการจำเป็นด้วยเทคนิค $PNI_{modified}$ ผลการวิจัยพบว่า 1) กรอบแนวคิดของการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อเสริมสร้างคุณภาพของนักเรียนมัธยมศึกษา ประกอบด้วย 3 กรอบแนวคิด ได้แก่ 1) กรอบแนวคิดการบริหาร 2) กรอบแนวคิดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 3) กรอบแนวคิดคุณภาพของนักเรียน 2) การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อเสริมสร้างคุณภาพของนักเรียนมัศึกษามีค่าความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ การประเมินผล ($PNI_{modified} = 0.187$) รองลงมาคือ การวางแผน ($PNI_{modified} = 0.178$) และการนำไปสู่การปฏิบัติ ($PNI_{modified} = 0.170$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านตามกระบวนการของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน พบว่า มีค่าความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ การส่งต่อ ($PNI_{modified} = 0.238$) รองลงมาคือ การป้องกัน ($PNI_{modified} = 0.177$) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลและการพัฒนาและส่งเสริมนักเรียน ($PNI_{modified} = 0.173$ เท่ากัน) และการคัดกรองนักเรียน ($PNI_{modified} = 0.169$) ตามลำดับ เมื่อจำแนกตามคุณภาพนักเรียน พบว่า มีค่าความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ด้านจิตใจ ($PNI_{modified} = 0.193$) รองลงมาคือ ด้านสติปัญญาและทักษะ ($PNI_{modified} = 0.188$) ด้านคุณธรรม จริยธรรม ($PNI_{modified} = 0.182$) และด้านร่างกาย ($PNI_{modified} = 0.178$) ตามลำดับ

คำสำคัญ: การบริหาร, ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน, คุณภาพของนักเรียน

Article Info: Received 14 June, 2017; Received in revised form 14 January, 2021; Accepted 23 January, 2021

¹ นิสิตศึกษบัณฑิตสาขาวิชาบริหารการศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
อีเมล : paulja99@hotmail.com

Ph.D. Candidate in Educational Administration Division, Department of Educational Policy Management and Leadership, Faculty of Education, Chulalongkorn University Email: paulja99@hotmail.com

² อาจารย์ประจำสาขาวิชาบริหารการศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
อีเมล : penvara@gmail.com

Lecturer in Educational Administration Division, Department of Educational Policy Management and Leadership, Faculty of Education, Chulalongkorn University Email: penvara@gmail.com

³ อาจารย์ประจำสาขาวิชาบริหารการศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
อีเมล : pruet.s@chula.ac.th

Lecturer in Educational Administration Division, Department of Educational Policy Management and Leadership, Faculty of Education, Chulalongkorn University Email: pruet.s@chula.ac.th

* Corresponding Author

Abstract

The purposes of this descriptive research were: 1) to study the conceptual theories concerning the student supporting systems management for enhancing the quality of secondary school students and 2) to analyze the state of student supporting systems management for enhance the quality of secondary school students. The sampling group for the study comprised of 1338 people from 342 secondary schools under the secondary educational service area. Data were collected from questionnaires. Descriptive statistics were used to acquire frequency, percentage, mean and standard deviation. The analysis used to obtain priority needs was the Modified Priority Needs Index (PNI_{modified}). The findings were: 1) the conceptual theories concerning the student supporting systems management for enhance the quality of secondary school students consisted of three components: 1.1) planning, implementation, and evaluation 1.2) studying individual students, student classification, prevention and problems solving, supporting for further progress, and transferring, and 1.3) physical, mental, knowledge and skills, and moral and ethics. 2) the student supporting systems management process showed the highest to lowest needs were evaluation (PNI_{modified} = 0.187), planning (PNI_{modified} = 0.178), and implementation (PNI_{modified} = 0.170). Following analysis of student supporting systems, transferring showed the highest need (PNI_{modified} = 0.238) followed by prevention and problems solving (PNI_{modified} = 0.177), studying individual students and supporting for further progress (PNI_{modified} = 0.173), and student classification (PNI_{modified} = 0.169). When analyzed as relates to the quality of secondary school students, the highest need is in the area of mental (PNI_{modified} = 0.193) followed by knowledge and skills (PNI_{modified} = 0.188), moral and ethics (PNI_{modified} = 0.182), and physical (PNI_{modified} = 0.178).

Keywords: management, student supporting systems, quality of students

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และฉบับแก้ไขเพิ่มเติม 2545 ได้กำหนดความมุ่งหมายและหลักการจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำเนินชีวิตสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข (มาตรา 6) และแนวการจัดการศึกษายังให้ความสำคัญแก่ผู้เรียนทุกคนโดยยึดหลักว่า ทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ (มาตรา 22) ในการจัดการศึกษาต้องเน้นความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษา ซึ่งหนึ่งในนั้นที่กำหนดให้ดำเนินการ คือ เรื่อง ความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพและการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข (มาตรา 23(5)) ทั้งนี้การจัดการกระบวนการเรียนให้คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลให้ผู้เรียนรู้จักประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา ให้รู้จักคิดเป็น ทำเป็น รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา อีกทั้งมีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อการพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545)

การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนานักเรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม และมีวิถีชีวิตที่เป็นสุขตามที่สังคมมุ่งหวังโดยผ่านกระบวนการศึกษานั้น นอกจากจะดำเนินการด้วย

การส่งเสริม สนับสนุนนักเรียนแล้ว การป้องกันและช่วยเหลือแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับนักเรียนก็เป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งของการพัฒนา เนื่องจากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมากทั้งทางด้านการสื่อสาร เทคโนโลยีต่าง ๆ นอกจากนี้จะส่งผลกระทบต่อผู้คนในเชิงบวกแล้วในเชิงลบด้วยเช่นกัน

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 ได้กล่าวถึงการพัฒนาประเทศสู่ความสมดุลและยั่งยืนจะต้องให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างทุนของประเทศที่มีอยู่ให้เข้มแข็งและมีพลังเพียงพอในการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะการพัฒนาคนหรือทุนมนุษย์ให้เข้มแข็ง พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของโลกในยุคศตวรรษที่ 21 และการเสริมสร้างปัจจัยแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพของคน ทั้งในเชิงสถาบัน ระบบโครงสร้างของสังคมให้เข้มแข็ง สามารถเป็นภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต สถานการณ์การพัฒนาที่ผ่านมาส่งผลกระทบต่อคนและสังคมไทยหลายประการ ได้แก่ พฤติกรรมเสี่ยงทางสุขภาพทำให้เกิดปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นเพิ่มสูงขึ้น การก่ออาชญากรรมที่มีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง คดีอาญาที่สำคัญทั้งการก่อคดี ต่อชีวิต ร่างกายและเพศ คดี ประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน และคดี ยาเสพติด จำนวนคดีอาญา ดังกล่าวเป็นคดี ยาเสพติดมากที่สุด และปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดที่ส่งผลกระทบต่อกลุ่มเด็กและเยาวชนอย่างกว้างขวาง โดยพบว่า ปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดในสถานศึกษาเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 19.2 ในปี 2552 เป็นร้อยละ 51.3 ในปี 2553 ขณะเดียวกันกลุ่มเด็กและเยาวชนมี แนวโน้มเล่นการพนันมากขึ้น นอกจากนี้เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยี พบว่า คนไทยมุ่งแสวงหาความสุขและการสร้างอัตลักษณ์ส่วนตัวผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ การเกิดวัฒนธรรมย่อยร่วมสมัยที่หลากหลายจากการรวมกลุ่มของบุคคลที่สนใจเรื่องเดียวกัน การคำนึงถึงประโยชน์ส่วนตนและพวกพ้องมากกว่าส่วนรวม ทั้งนี้ ได้มีการส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มทำกิจกรรมต่าง ๆ แต่ยังคงเกิดทำกิจกรรมเพื่อประโยชน์ส่วนรวมยังอยู่ในระดับต่ำ และความสัมพันธ์แบบเครือข่ายที่มีความเอื้อเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลกันเริ่มหมดไป สมาชิกในครอบครัวต่างคนต่างอยู่ และมีสัมพันธภาพที่มีความเปราะบางจนนำไปสู่ปัญหาทางสังคมเพิ่มขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2555)

รายงานภาวะสังคมไทยไตรมาสที่ 2 ปี 2556 ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้กล่าวถึงผลการสำรวจของสถาบันรามจิตติ เรื่องสภาวะการณ์ เด็กและเยาวชนไทยในรอบปี 2555 พบว่า สาเหตุของความเครียดส่วนใหญ่มาจากปัญหาการเรียน การดำเนินชีวิตภายใต้ สภาพแวดล้อมในปัจจุบัน ปัญหาสุขภาพจิตที่พบมากที่สุดคือ ปัญหาความเครียด และภาวะโรคซึมเศร้า เป็นปัจจัยนำไปสู่ปัญหาการฆ่าตัวตายซึ่งเป็นความสูญเสียทั้งในเชิงเศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะในกลุ่มวัยรุ่น มีแนวโน้มที่จะฆ่าตัวตายเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากมีความอดทนอดกลั้นที่น้อยต่อเรื่องกระทบกระเทือนจิตใจ ทำให้ตัดสินใจฆ่าตัวตายง่ายขึ้น โดยการรายงานของกรมสุขภาพจิต พบว่า กลุ่มวัยรุ่นอายุระหว่าง 10-19 ปี มีการฆ่าตัวตายประมาณปีละ 200 คน เนื่องจากปัญหาการเรียนและความรัก สำหรับสถานการณ์การปราบปรามยาเสพติดในปี 2556 พบว่า สถานการณ์การแพร่ระบาดของยาเสพติดยังคงทวีความรุนแรงโดยเฉพาะในกลุ่มเด็กและเยาวชน ทั้งเป็นผู้ค้ารายใหม่และผู้เสพ ในปลายปี 2555 พบผู้ค้ารายใหม่อายุน้อยเพียง 12 ปี ที่ถูกชักจูงให้รับยาเสพติดเพื่อหารายได้ นอกจากนี้เยาวชนในระดับมัธยมศึกษา เข้ารับการบำบัดเพิ่มขึ้นจากข้อมูลผู้เสพยาเสพติดที่เข้ารับการบำบัดฟื้นฟูในปี 2555 จำนวน 330,544 ราย เป็นนักเรียนมัธยมศึกษามากที่สุด (ร้อยละ 81.7) และปัญหาการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรในกลุ่มวัยรุ่นมีแนวโน้มสูงขึ้น กลุ่มอายุ 15-19 ปี ในปี 2554 มีเด็กเกิดกับแม่กลุ่มนี้คิดเป็น 53.6 ต่อประชากรกลุ่มอายุหญิง 1,000 คน เพิ่มจากปี 2547 มีร้อยละ 47.3 และปี 2551 ร้อยละ 50.1 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2556)

สภาวะปัญหาดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อเยาวชน โดยเฉพาะเยาวชนที่อยู่ในช่วงมัธยมศึกษา ซึ่งเป็นวัยที่มีภาวะอารมณ์แปรปรวนสูง ขาดทักษะและประสบการณ์ในการเผชิญกับปัญหา มักแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม อาทิ แต่งกายผิดระเบียบ กระด้างกระเดื่อง ไม่มีสัมมาคารวะ เหม่อลอย เก็บตัว เชื่องซึม พุดจาแก้วราว ไม่สุภาพ โตเถียง เสียงดัง เอะอะโววาย การเรียนตกต่ำ ไม่สนใจเรียน หนีเรียนหรือมาโรงเรียนสายเป็นประจำ มีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียน มั่วสุมทางเพศกับ

เพื่อนชายหญิง พกพาอาวุธหรือใช้สารเสพติด ซึ่งปัญหาเหล่านี้หากไม่ได้รับการป้องกันแก้ไขอย่างเหมาะสม อาจก่อให้เกิดปัญหาที่รุนแรงในอนาคตได้

โรงเรียนจึงมีบทบาทสำคัญในการป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยเฉพาะโรงเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งโรงเรียนและครอบครัวเป็นสถาบันที่อยู่ใกล้ชิดกับนักเรียนมากที่สุด และมีหน้าที่ร่วมกันในการให้ความรู้และความเข้าใจในวิชาการต่าง ๆ การพัฒนาความคิดและสติปัญญา การปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมให้อยู่ในวิถีทางที่ถูกที่ควร การสร้างทัศนคติค่านิยมที่ถูกต้อง การสร้างมาตรฐานทางคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดขึ้นในชีวิตของผู้เรียนเป็นการพัฒนาความเป็นมนุษย์อย่างป็นองค์รวมทั้งการพัฒนาร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2542) ภาพความสำเร็จที่เกิดขึ้นจากการพัฒนานักเรียนให้เป็นที่ไปตามความมุ่งหวังนั้น ต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ทุกคน โดยเฉพาะบุคลากรครูทุกคนในโรงเรียน ซึ่งมีครูที่ปรึกษาเป็นหลักสำคัญในการดำเนินการต่าง ๆ เพื่อการดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างใกล้ชิดในระหว่างที่นักเรียนใช้เวลาอยู่ในสถานศึกษา (สุธิดา ภักดีบุญ, 2548)

ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นการดำเนินงานระบบหนึ่งที่กระทรวงศึกษาธิการ โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานและกระทรวงสาธารณสุขโดยกรมสุขภาพจิต ได้ร่วมกันวางรากฐานเพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียน การดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนจึงมีคุณค่าและความจำเป็นที่สถานศึกษาจะต้องนำไปปฏิบัติให้เกิดผลกับเด็กอย่างเป็นระบบต่อเนื่องและยั่งยืน ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนจึงเป็นระบบที่สามารถดำเนินการเพื่อให้มีกระบวนการทำงานเป็นระบบ มีความชัดเจน ครอบคลุมทั้งด้านปัจจัย ด้านผลผลิต และด้านกระบวนการ กระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายให้โรงเรียนในสังกัดเอาใจใส่ดูแลนักเรียนอย่างเป็นระบบ มีกระบวนการทำงานที่มีคุณภาพและการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ส่งผลต่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้เติบโตอย่างมีคุณภาพและมีศักยภาพ เป็นทรัพยากรบุคคลที่พร้อมสมบูรณ์ทั้งร่างกาย สติปัญญา โดยบุคลากรทุกคนในโรงเรียนมีความร่วมมือกันทั้งผู้บริหารและครู โดยมีวัตถุประสงค์ในการดำเนินงาน เพื่อให้การดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นไปอย่างมีระบบ มีประสิทธิภาพ และเพื่อให้โรงเรียน กรรมการสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน องค์กรและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีการทำงานร่วมกันโดยผ่านกระบวนการทำงานที่ชัดเจน มีร่องรอย หลักฐานการปฏิบัติงาน สามารถตรวจสอบและประเมินผลได้

ดังนั้น การดำเนินการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนจึงมีคุณค่าและความจำเป็นที่สถานศึกษาต้องนำไปปฏิบัติให้เกิดผลกับนักเรียนอย่างเป็นระบบ ต่อเนื่อง และยั่งยืน เพื่อเสริมสร้างให้นักเรียนได้รู้จักตนเองและสามารถพึ่งพาตนเองได้ มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีทักษะชีวิต สามารถหลีกเลี่ยง ป้องกันอันตรายและพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ เป็นคนดีของครอบครัว ชุมชน และสังคม ต่อไป

การศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผู้วิจัยพบว่า มีงานวิจัยแตกต่างกันแบ่งได้เป็น 4 กลุ่ม กลุ่มแรกศึกษาเกี่ยวกับการดำเนินงานและปัญหาของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน กลุ่มที่สองศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน การพัฒนากลยุทธ์การบริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษาเพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน กลุ่มที่สามศึกษาเกี่ยวกับการประเมินโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และกลุ่มที่สี่ศึกษาเกี่ยวกับประสิทธิผลของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน จะเห็นได้ว่า มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนากลยุทธ์การบริหารเกี่ยวกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งมุ่งวิจัยที่การบริหารแบบมีส่วนร่วมของชุมชน และศึกษาในบริบทของโรงเรียนประถมศึกษาเท่านั้น เป็นเหตุให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาและวิเคราะห์สภาพการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อเสริมสร้างคุณภาพนักเรียนของมัธยมศึกษาในปัจจุบัน ซึ่งจะทำให้ผู้บริหารและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถวางแผนและกำหนดแนวทางที่เหมาะสมในการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลมากยิ่งขึ้นเพื่อเสริมสร้างคุณภาพของนักเรียนมัธยมศึกษา

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษากรอบแนวคิดของการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อเสริมสร้างคุณภาพของนักเรียนมัธยมศึกษา
2. เพื่อวิเคราะห์สภาพการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อเสริมสร้างคุณภาพของนักเรียนมัธยมศึกษา

วิธีการวิจัย

การดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยแบ่งการดำเนินการเป็น 2 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษากรอบแนวคิดการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อเสริมสร้างคุณภาพของนักเรียนมัธยมศึกษา และ 2) การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อเสริมสร้างคุณภาพของนักเรียนมัธยมศึกษา มีรายละเอียดการดำเนินการวิจัยดังนี้

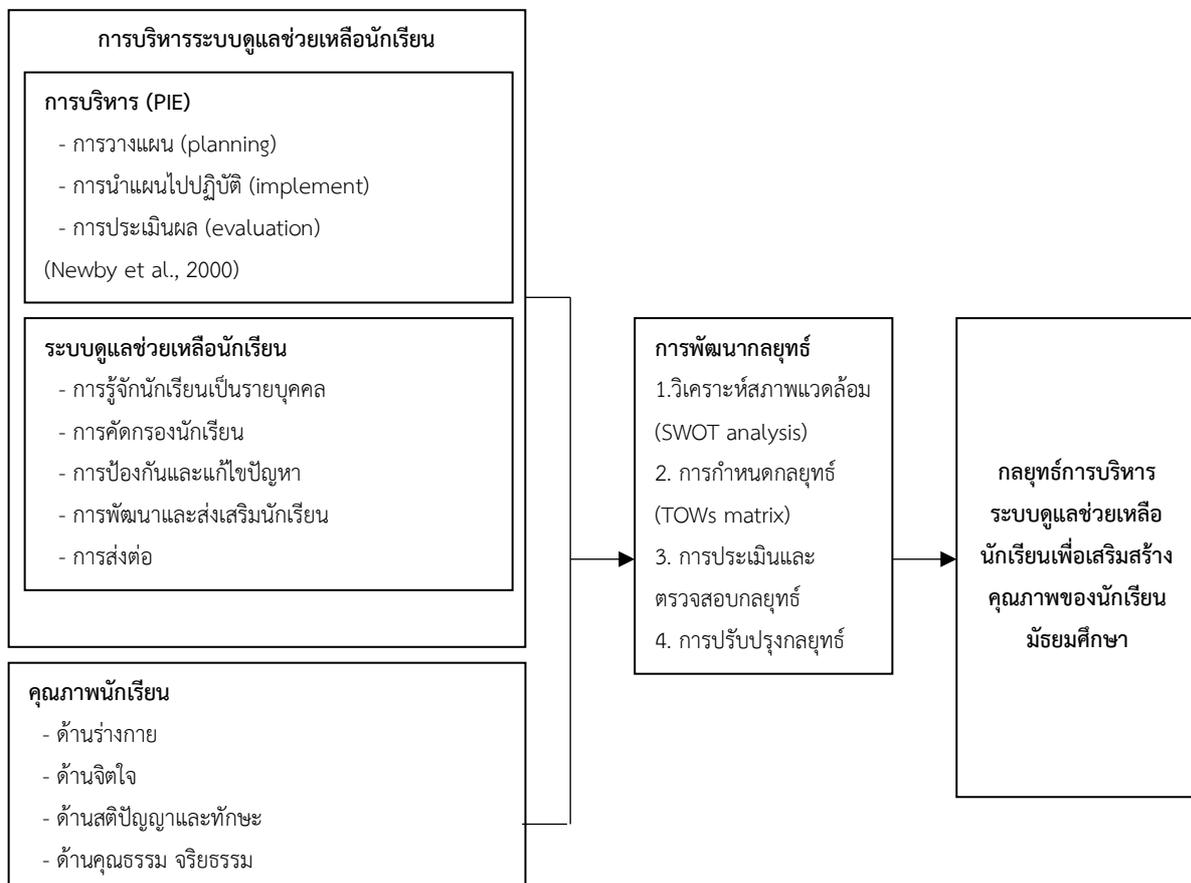
ขั้นตอนที่ 1 การศึกษากรอบแนวคิดการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อเสริมสร้างคุณภาพของนักเรียนมัธยมศึกษา

การศึกษารอบแนวคิดการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อเสริมสร้างคุณภาพของนักเรียนมัธยมศึกษา ผู้วิจัยศึกษาเอกสาร แนวคิดทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ เรื่อง การบริหาร ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน คุณภาพนักเรียน แนวคิดในการพัฒนากลยุทธ์ แล้วจึงนำไปกรอบแนวคิดที่พัฒนาขึ้นดังภาพ 1 ไปประเมินคุณภาพโดยผู้ทรงคุณวุฒิ

การกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย จากการสังเคราะห์เอกสาร แนวคิดทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ ปรากฏกรอบแนวคิดการวิจัยดังภาพ 1

ภาพ 1

กรอบแนวคิดการวิจัย

ผู้ให้ข้อมูล

ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญด้านการบริหาร ด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ด้านคุณภาพนักเรียน จำนวน 5 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (purposive sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยจัดทำแบบประเมิน (ร่าง) กรอบแนวคิดในการวิจัย ประกอบด้วย 2 ส่วนคือ 1) การประเมินความเหมาะสมของกรอบแนวคิดการวิจัย และ 2) ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม มีรายละเอียดดังนี้

1. การประเมินความเหมาะสมของกรอบแนวคิดการวิจัย เป็นแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ (rating scale) โดยประเมินจากส่วนประกอบของกรอบแนวคิดการวิจัย ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ การบริหาร ระบบดูแลช่วยเหลือ คุณภาพนักเรียน และการพัฒนากลยุทธ์ มีรายละเอียดดังนี้

1.1 การบริหาร ประกอบด้วย การวางแผน (planning) การนำแผนไปปฏิบัติ (implement) และการประเมินผล (evaluation)

1.2 ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วย การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหา การพัฒนาและส่งเสริมนักเรียน และการส่งต่อ

1.3 คุณภาพนักเรียน ประกอบด้วย ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสติปัญญาและทักษะ และด้านคุณธรรม จริยธรรม

1.4 การพัฒนากลยุทธ์ ประกอบด้วย การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม การกำหนดกลยุทธ์ การประเมินและตรวจสอบกลยุทธ์ และการปรับปรุงกลยุทธ์

2. ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมของผู้ทรงคุณวุฒิ มีลักษณะเป็นแบบสอบถามปลายเปิด

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ผลการประเมินความเหมาะสมของกรอบแนวคิดในการวิจัยโดยใช้สถิติเชิงบรรยาย คือ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยอ้างอิงเกณฑ์การแปลความหมายจาก บุญชม ศรีสะอาด (2556) คือ

4.51 – 5.00	หมายถึง	มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด
3.51 – 4.50	หมายถึง	มีความเหมาะสมในระดับมาก
2.51 – 3.50	หมายถึง	มีความเหมาะสมในระดับปานกลาง
1.51 – 2.50	หมายถึง	มีความเหมาะสมในระดับน้อย
1.00 – 1.50	หมายถึง	มีความเหมาะสมในระดับน้อยที่สุด

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาสภาพการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อเสริมสร้างคุณภาพของนักเรียนมัธยมศึกษา

ผู้วิจัยศึกษาในขั้นตอนที่ 2 โดยยึดกรอบแนวคิดในการวิจัยเป็นหลักในการพัฒนาเครื่องมือวิจัย สำหรับการศึกษาในขั้นตอนที่ 2 นี้ มีรายละเอียดการดำเนินการดังนี้

ประชากรและตัวอย่างวิจัย

ประชากร คือ โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ปีการศึกษา 2559 จำนวน 2,360 โรงเรียน

ตัวอย่าง คือ โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ปีการศึกษา 2559 จำนวน 342 โรงเรียน โดยได้จากการคำนวณตามสูตรของ Yamane (1967) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% การเลือกกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (stratified random sampling) โดยใช้ขนาดโรงเรียนเป็นเกณฑ์ในการแบ่ง โดยมีผู้ให้ข้อมูล

ประกอบด้วย ผู้อำนวยการโรงเรียน (ร้อยละ 21.38) รองผู้อำนวยการโรงเรียนที่รับผิดชอบงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน (ร้อยละ 16.97) ครูที่ปรึกษา (ร้อยละ 21.15) ครูแนะแนว (ร้อยละ 20.10) และครูฝ่ายปกครอง (ร้อยละ 20.40)

เครื่องมือวิจัยและคุณภาพเครื่องมือวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามสภาพการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อเสริมสร้างคุณภาพของนักเรียนมัธยมศึกษา เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อเสริมสร้างคุณภาพของนักเรียนมัธยมศึกษาเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ผู้วิจัยตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาของเครื่องมือวิจัยโดยการพิจารณาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC: Index of item Objective Congruence) จากผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านการวิจัย ด้านการบริหาร ด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และด้านคุณภาพ รวมทั้งหมด 5 คน พบว่า ข้อคำถามทั้งหมด มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ที่ 1 และการตรวจสอบความเชื่อมั่นของแบบสอบถามจากการนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับโรงเรียนที่ไม่ใช่เป็นตัวอย่างจำนวน 30 โรงเรียน จากการพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient) มีค่าเท่ากับ 0.98 แสดงว่า แบบสอบถามที่สร้างขึ้นมีค่าความเที่ยงที่อยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสมต่อการนำไปใช้ในการเก็บข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการส่งแบบสอบถามไปทางไปรษณีย์ ไปยังโรงเรียนต่าง ๆ จำนวน 342 โรงเรียน และได้รับการตอบกลับมา จำนวน 286 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 83.63 ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม และนำแบบสอบถามที่มีความสมบูรณ์ จำนวน จำนวน 1,338 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 78.25 มาวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติเชิงบรรยาย เพื่อการบรรยายสภาพของข้อมูล คือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติเพื่อการตอบวัตถุประสงค์การวิจัย คือ การวิเคราะห์ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (PNI_{modified}: Modified Priority Need Index) (สุวิมล ว่องวานิช, 2550)

ผลการวิจัย

การประเมินกรอบแนวคิดของการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อเสริมสร้างคุณภาพของนักเรียนมัธยมศึกษา

ผลการประเมินกรอบแนวคิดการวิจัย พบว่า กรอบแนวคิดการวิจัยมีค่าความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด รายละเอียดดังตาราง 1 และในกรอบแนวคิดการวิจัยที่ได้รับการประเมิน ประกอบด้วย 3 แนวคิดซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. กรอบแนวคิดการบริหาร ประกอบด้วย การวางแผน (planning) การนำแผนไปสู่การปฏิบัติ (implementation) และการประเมินผล (evaluation)

2. กรอบแนวคิดระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ประกอบด้วย การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหา การพัฒนาและส่งเสริมนักเรียน และการส่งต่อ ดังนี้

2.1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล หมายถึง การรวบรวมและรับทราบข้อมูลพื้นฐานของนักเรียน ได้แก่ ด้านความสามารถ ด้านสุขภาพ ด้านครอบครัว และด้านอื่น ๆ เพื่อเป็นประโยชน์ในการส่งเสริม การป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียนได้อย่างทุกทาง

2.2 การคัดกรองนักเรียน หมายถึง การพิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียนเพื่อจัดกลุ่มนักเรียนเป็น 2 กลุ่ม คือ (1) กลุ่มปกติ คือ นักเรียนที่ได้รับการวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียนแล้วอยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มปกติ และ (2) กลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา คือ นักเรียนที่จัดอยู่ในเกณฑ์ของกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา ตามเกณฑ์การคัดกรองของโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนจะต้องให้การช่วยเหลือ ป้องกันหรือแก้ไขปัญหาตามแต่กรณี

2.3 การป้องกันและแก้ไขปัญหา หมายถึง ความเอาใจใส่ดูแลอย่างใกล้ชิดและหาวิธีการช่วยเหลือที่หลากหลาย เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาของนักเรียน

2.4 การพัฒนาและส่งเสริมนักเรียน หมายถึง การสนับสนุนให้นักเรียนทุกคนที่อยู่ในความดูแลของครูที่ปรึกษา ให้มีคุณภาพมากขึ้น มีความภาคภูมิใจในตนเองในด้านต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยป้องกันมิให้นักเรียนที่อยู่ในกลุ่มปกติกลายเป็นกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา และเป็นการช่วยเหลือให้นักเรียนกลุ่มเสี่ยง/มีปัญหา กลับมาเป็นนักเรียนกลุ่มปกติและมีคุณภาพตามที่โรงเรียนหรือชุมชนคาดหวังต่อไป

2.5 การส่งต่อ หมายถึง การส่งต่อนักเรียนไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านในกรณีปัญหาของนักเรียนที่ยากต่อการช่วยเหลือ หรือช่วยเหลือแล้วนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้น

3. กรอบแนวคิดคุณภาพของนักเรียน ซึ่งมี 4 ด้าน ประกอบด้วย

3.1 ด้านร่างกาย หมายถึง นักเรียนมีสุขภาพที่ดี มีน้ำหนัก ส่วนสูง และสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์มาตรฐาน

3.2 ด้านจิตใจ หมายถึง นักเรียนมีสุขภาพจิต และสุขนิสัยที่ดี มีสุนทรียภาพ รักการทำงานและมีเจตคติที่ดี ต่ออาชีพสุจริต รักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น สามารถจัดการกับปัญหาและอารมณ์ของตนเอง และดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

3.3 ด้านสติปัญญาและทักษะ หมายถึง ผู้เรียนมีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร มีทักษะในการแสวงหาความรู้ และพัฒนาตนเอง มีความสามารถในการคิดและแก้ปัญหา มีทักษะในการทำงานและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีทักษะชีวิตในการหลีกเลี่ยง ป้องกันภัย

3.4 ด้านคุณธรรม จริยธรรม หมายถึง นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์

ตาราง 1

สรุปผลการประเมินความเหมาะสมของกรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย	ค่าเฉลี่ย	ระดับ
1. การบริหาร (PIE)	4.87	มากที่สุด
1.1 การวางแผน (planning)	5.00	มากที่สุด
1.2 การนำแผนไปปฏิบัติ (implement)	4.80	มากที่สุด
1.3 การประเมินผล (evaluation)	4.80	มากที่สุด
2. ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	5.00	มากที่สุด
2.1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	5.00	มากที่สุด
2.2 การคัดกรองนักเรียน	5.00	มากที่สุด
2.3 การป้องกันและแก้ไขปัญหา	5.00	มากที่สุด
2.4 การพัฒนาและส่งเสริมนักเรียน	5.00	มากที่สุด
2.5 การส่งต่อ	5.00	มากที่สุด
3. คุณภาพนักเรียน	5.00	มากที่สุด
3.1 ด้านร่างกาย	5.00	มากที่สุด
3.2 ด้านจิตใจ	5.00	มากที่สุด
3.3 ด้านสติปัญญาและทักษะ	5.00	มากที่สุด
3.4 ด้านคุณธรรม จริยธรรม	5.00	มากที่สุด

ตาราง 1 (ต่อ)

สรุปผลการประเมินความเหมาะสมของกรอบแนวคิดการวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย	ค่าเฉลี่ย	ระดับ
4. การพัฒนากลยุทธ์	5.00	มากที่สุด
4.1 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม	5.00	มากที่สุด
4.2 การกำหนดกลยุทธ์	5.00	มากที่สุด
4.3 การประเมินและตรวจสอบกลยุทธ์	5.00	มากที่สุด
4.4 การปรับปรุงกลยุทธ์	5.00	มากที่สุด

2. สภาพการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อเสริมสร้างคุณภาพของนักเรียนมัธยมศึกษา

การศึกษาสภาพการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อเสริมสร้างคุณภาพของนักเรียนมัธยมศึกษาทั้งในสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์มีผลการศึกษาตามตาราง 2 พบว่า สภาพปัจจุบันของ การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อเสริมสร้างคุณภาพของนักเรียนมัธยมศึกษาในภาพรวมแต่ละด้านมีการบริการระบบดูแลช่วยเหลืออยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านในด้านการบริหาร ในสภาพปัจจุบันมีการประเมินผล ($M = 3.981, SD = 0.851$) น้อยกว่าการดำเนินการในรายการอื่น ๆ ขณะที่ในสภาพที่พึงประสงค์ตัวอย่างวิจัยมีความคาดหวังต่อการวางแผน ($M = 4.766, SD = 0.658$) มากกว่ารายการอื่น ๆ

ด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในสภาพปัจจุบันมีการส่งต่อ ($M = 3.795, SD = 0.921$) น้อยกว่าการดำเนินการในรายการอื่น ๆ ของสภาพปัจจุบัน เช่นเดียวกับในส่วนของสภาพที่พึงประสงค์ ตัวอย่างวิจัยมีความคาดหวังต่อการส่งต่อ ($M = 4.748, SD = 0.560$) น้อยกว่ารายการอื่น ๆ เช่นกัน แต่มีความคาดหวังต่อการป้องกันและแก้ไขปัญหา ($M = 4.770, SD = 0.468$) ที่มากกว่ารายการอื่น ๆ ของสภาพที่พึงประสงค์

ด้านคุณภาพนักเรียน ในสภาพปัจจุบันปรากฏคุณภาพนักเรียนในด้านร่างกาย ($M = 4.027, SD = 0.820$) และด้านคุณธรรม จริยธรรม ($M = 4.030, SD = 0.824$) มากกว่าด้านอื่น ๆ ของสภาพปัจจุบัน ขณะที่ในสภาพที่พึงประสงค์ ตัวอย่างวิจัยมีความคาดหวังต่อคุณภาพนักเรียนในด้านคุณธรรม จริยธรรมมากที่สุด ($M = 4.765, SD = 0.707$)

ความต้องการจำเป็นของการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อเสริมสร้างคุณภาพของนักเรียนมัธยมศึกษาในภาพรวม พบว่า ในภาพรวมมีลำดับความสำคัญในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ($PNI_{modified} = 0.186$) และคุณภาพนักเรียน ($PNI_{modified} = 0.185$) มากที่สุด รองลงมาคือการบริหาร ($PNI_{modified} = 0.178$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ในด้านการบริหาร ตัวอย่างวิจัยให้ความสำคัญมากที่สุดคือ การประเมินผล ($PNI_{modified} = 0.187$) รองลงมาคือ การวางแผน ($PNI_{modified} = 0.178$) และการนำไปสู่การปฏิบัติ ($PNI_{modified} = 0.170$)

ด้านตามกระบวนการของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน พบว่า มีลำดับความสำคัญสูงสุด คือ การส่งต่อ ($PNI_{modified} = 0.238$) รองลงมา คือ การป้องกัน ($PNI_{modified} = 0.177$) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลและการพัฒนา ($PNI_{modified} = 0.173$) ส่งเสริมนักเรียน ($PNI_{modified} = 0.173$) และการคัดกรองนักเรียน ($PNI_{modified} = 0.169$) ตามลำดับ

สำหรับคุณภาพนักเรียน พบว่า ลำดับที่มีความสำคัญสูงสุด คือ ด้านจิตใจ ($PNI_{modified} = 0.193$) รองลงมา คือ ด้านสติปัญญาและทักษะ ($PNI_{modified} = 0.188$) ด้านคุณธรรม จริยธรรม ($PNI_{modified} = 0.182$) และด้านร่างกาย ($PNI_{modified} = 0.178$) ตามลำดับ

ตาราง 2

สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อเสริมสร้างคุณภาพของนักเรียนมัธยมศึกษา

รายการ	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			PNI _{modified}	ลำดับ
	M	SD	แปลผล	M	SD	แปลผล		
1. การบริหาร	4.030	0.823	มาก	4.748	0.565	มากที่สุด	0.178	2
1.1 การวางแผน	4.046	0.806	มาก	4.766	0.658	มากที่สุด	0.178	2
1.2 การนำแผนไปปฏิบัติ	4.064	0.814	มาก	4.753	0.500	มากที่สุด	0.170	3
1.3 การประเมินผล	3.981	0.851	มาก	4.725	0.538	มากที่สุด	0.187	1
2. ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน	4.006	0.813	มาก	4.748	0.548	มากที่สุด	0.186	1
2.1 การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล	4.047	0.788	มาก	4.747	0.489	มากที่สุด	0.173	3
2.2 การคัดกรองนักเรียน	4.072	0.795	มาก	4.760	0.479	มากที่สุด	0.169	4
2.3 การป้องกันและแก้ไขปัญหา	4.054	0.788	มาก	4.770	0.468	มากที่สุด	0.177	2
2.4 การพัฒนาและส่งเสริมนักเรียน	4.062	0.774	มาก	4.763	0.481	มากที่สุด	0.173	3
2.5 การส่งต่อ	3.795	0.921	มาก	4.699	0.825	มากที่สุด	0.238	1
3. คุณภาพนักเรียน	4.006	0.822	มาก	4.748	0.560	มากที่สุด	0.185	1
3.1 ด้านร่างกาย	4.027	0.820	มาก	4.745	0.508	มากที่สุด	0.178	4
3.2 ด้านจิตใจ	3.975	0.820	มาก	4.741	0.511	มากที่สุด	0.193	1
3.3 ด้านสติปัญญาและทักษะ	3.993	0.822	มาก	4.741	0.512	มากที่สุด	0.188	2
3.4 ด้านคุณธรรม จริยธรรม	4.030	0.824	มาก	4.765	0.707	มากที่สุด	0.182	3

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้ พบว่า มีประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปรายผล คือ สภาพการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อเสริมสร้างคุณภาพของนักเรียนมัธยมศึกษา มีรายละเอียดดังนี้

ข้อมูลจากผลการวิจัย พบว่า คุณภาพของนักเรียนมัธยมศึกษาในภาพรวม สภาพที่พึงประสงค์ทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด สูงกว่าสภาพปัจจุบันซึ่งทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์ที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ด้านคุณธรรม จริยธรรม รองลงมา คือ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ และด้านสติปัญญา และทักษะสูงกว่าสภาพปัจจุบันทุกด้าน ซึ่งสภาพปัจจุบันที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด ได้แก่ ด้านร่างกาย และด้านคุณธรรม จริยธรรม รองลงมา คือ ด้านสติปัญญาและทักษะ และด้านจิตใจ ตามลำดับ เมื่อพิจารณาลำดับความต้องการจำเป็นด้านคุณภาพนักเรียน พบว่า ลำดับที่มีความสำคัญสูงที่สุดคือ ด้านจิตใจ ซึ่งสอดคล้องกับรายงานภาวะสังคมไทยไตรมาสที่ 2 ปี 2556 ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้กล่าวถึงผลการสำรวจของสถาบันรามจิตติ เรื่องสภาวะการณ์ เด็กและเยาวชนไทยในรอบปี 2555 พบว่าสาเหตุของความเครียดส่วนใหญ่มาจากปัญหาการเรียน การดำเนินชีวิตภายใต้ สภาพแวดล้อมในปัจจุบัน ปัญหาสุขภาพจิตที่พบมากที่สุด คือ ปัญหาความเครียด ภาวะโรคซึมเศร้า เป็นปัจจัยนำไปสู่ปัญหาการฆ่าตัวตายซึ่งเป็นความสูญเสียทั้งในเชิงเศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะในกลุ่มวัยรุ่นเพราะมี แนวนอน้มจะมีการฆ่าตัวตายเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากเด็กรุ่นใหม่มีความอดทนอดกลั้นน้อย เมื่อเจอกับเรื่องกระทบกระเทือนจิตใจทำให้ตัดสินใจฆ่าตัวตายได้ ง่ายขึ้น จากรายงานของ

กรมสุขภาพจิต พบว่า กลุ่มวัยรุ่น 10-19 ปี ก็มีการฆ่าตัวตายประมาณปี ละ 200 คน ซึ่งมี สาเหตุจากปัญหาการเรียนและ ปัญหาความรัก (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2556)

การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อเสริมสร้างคุณภาพของนักเรียนมัธยมศึกษาด้านที่มีความต้องการจำเป็น มากที่สุดคือ การประเมินผล ซึ่งสภาพปัจจุบันการประเมินผลมีค่าเฉลี่ยต่ำสุด สะท้อนให้เห็นสภาพในปัจจุบันว่าการประเมินผล โรงเรียนส่วนใหญ่ไม่ได้ให้ความสำคัญเท่าที่ควร การประเมินผลเป็นองค์ประกอบที่แสดงถึงการตรวจสอบการควบคุมและ การวัดผลการปฏิบัติตามแผนเพื่อให้ทราบถึงความก้าวหน้าหรือข้อบกพร่องหรือข้อจำกัดของแผนนั้น ๆ เพื่อจะได้ปรับปรุงแผน ให้สามารถนำไปปฏิบัติได้บรรลุตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ (Newby et al., 2000) นอกจากนี้การประเมินผล การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีความสัมพันธ์ต่อผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน (Kosse, 2007) ดังนั้น ในการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนผู้บริหารควรให้ความสำคัญกับการประเมินผล การติดตาม ตรวจสอบ ควบคุมให้ การดำเนินงานบรรลุตามเป้าหมายที่วางไว้

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านตามกระบวนการของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน พบว่า ลำดับความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ การส่งต่อ ในการป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนโดยครูที่ปรึกษา อาจมีกรณีที่บางปัญหามีความยากต่อการช่วยเหลือ หรือช่วยเหลือแล้วนักเรียนมีพฤติกรรมไม่ดีขึ้นก็ควรดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านต่อไป เพื่อให้ปัญหาของนักเรียน ได้รับการช่วยเหลืออย่างถูกทางและรวดเร็วขึ้น หากปล่อยให้เป็นบทบาทหน้าที่ของครูที่ปรึกษาหรือครู คนใดคนหนึ่งเพียงลำพัง ความยุ่งยากของปัญหาอาจมีมากขึ้น หรือลุกลามกลายเป็นปัญหาใหญ่โตจนยากต่อการแก้ไข ซึ่งครูประจำชั้น/ครูที่ปรึกษา สามารถดำเนินการได้ตั้งแต่กระบวนการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล หรือการคัดกรองนักเรียน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะปัญหา ของนักเรียนในแต่ละกรณี การส่งต่อแบ่งเป็น 2 แบบ คือ 1) การส่งต่อภายใน ครูที่ปรึกษาส่งต่อไปยังครูที่สามารถให้ การช่วยเหลือนักเรียนได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะปัญหา เช่น ส่งต่อครูแนะแนว ครูพยาบาล ครูประจำวิชา หรือฝ่ายปกครอง 2) การส่งต่อภายนอก ครูแนะแนวหรือฝ่ายปกครองเป็นผู้ดำเนินการส่งต่อไปยังผู้เชี่ยวชาญภายนอก หากพิจารณาเห็นว่า เป็นกรณีปัญหาที่มีความยากเกินกว่าศักยภาพของโรงเรียนจะดูแลช่วยเหลือได้ จะเห็นได้ว่าการส่งต่อเป็นกระบวนการที่ต้อง สัมพันธ์กับหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน โรงเรียนจึงต้องอาศัยความร่วมมือกับหน่วยงานหรือองค์กรภายนอก โรงเรียนเพื่อร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหา นักเรียน การแก้ปัญหาควรได้รับความร่วมมืออย่างสม่ำเสมอจากผู้ที่มีส่วนร่วม เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ เอกชน ผู้ปกครองและครูทุกฝ่ายต้องร่วมมืออย่างจริงจังเพื่อลดปัญหาดังกล่าวให้น้อยลง (นงลักษณ์ วิรัชชัย และคณะ, 2548)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้

1. กระทรวงศึกษาธิการควรกำหนดนโยบายการส่งเสริมคุณภาพนักเรียนด้านจิตใจ เพื่อให้โรงเรียนนำไปปฏิบัติอย่างจริงจัง เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า คุณภาพนักเรียนมัธยมศึกษาในภาพรวมมีความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ด้านจิตใจ เพราะ การมีจิตใจที่ดีเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาคุณภาพนักเรียนด้านอื่น ๆ ตามมา
2. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรนำข้อมูลจากผลการวิจัยครั้งนี้ไปกำหนดแนวทางและนโยบาย เพื่อส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อเสริมสร้างคุณภาพนักเรียนมัธยมศึกษา หรือสนับสนุนให้ โรงเรียนในสังกัดร่วมกับหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการระดมทรัพยากรและสนับสนุนการดำเนินงาน
3. โรงเรียนมัธยมศึกษาควรนำผลการวิจัยไปกำหนดแนวทางและนโยบายระดับโรงเรียนในการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อเสริมสร้างคุณภาพของนักเรียนมัธยมศึกษา เนื่องจากผลการวิจัยพบว่าสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับมาก แต่สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน

4. ผู้บริหารโรงเรียนควรกำหนดนโยบายการบริหาร มีการวางแผน การนำแผนไปสู่การปฏิบัติ และประเมินผลอย่างจริงจัง เนื่องจากผลการวิจัยพบว่า สภาพที่พึงประสงค์ทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำวิจัยเพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักเรียนและผู้ปกครองเกี่ยวกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเนื่องจากงานวิจัยครั้งนี้ขาดมิติการให้นักเรียนและผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการตอบแบบสอบถาม ซึ่งจะช่วยให้สภาพของผู้รับบริการได้ดีที่สุด อันจะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

2. ควรทำวิจัยเกี่ยวกับระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยมุ่งมิติไปที่การส่งต่อ เนื่องจากผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่าด้านการส่งต่อมีลำดับความต้องการจำเป็นสูงสุด ซึ่งการส่งต่อเป็นกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับหน่วยงานทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา เป็นการส่งต่อนักเรียนไปยังผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านในกรณีปัญหาของนักเรียนที่ยากต่อการช่วยเหลือซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่ายในการเสริมสร้างคุณภาพนักเรียน

3. ควรทำวิจัยเกี่ยวกับการประเมินผลระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เนื่องจากผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า ความต้องการจำเป็นของการบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน การประเมินผลมีลำดับความต้องการจำเป็นสูงสุด ซึ่งการประเมินผลจะเป็นการตรวจสอบ ควบคุม และวัดผลการปฏิบัติตามแผนเพื่อให้ทราบถึงความก้าวหน้าหรือข้อบกพร่องหรือข้อจำกัดของแผนนั้น ๆ เพื่อจะได้ปรับปรุงแผนให้สามารถนำไปปฏิบัติได้บรรลุตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

4. ควรทำวิจัยเพื่อพัฒนากลยุทธ์การบริหารระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเพื่อเสริมสร้างคุณภาพของนักเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งกลยุทธ์จะเป็นรูปแบบการตัดสินใจต่าง ๆ เพื่อให้การดำเนินการบรรลุถึงวัตถุประสงค์ อย่างที่ต้องการ

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2542). *จอมปราชญ์นักการศึกษา*. ด้านสุทธาการพิมพ์.
- นงลักษณ์ วิรัชชัย และคณะ. (2548). *การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 2*. การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง มหาวิทยาลัยรัตนนคร.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2556). *วิธีการทางสถิติสำหรับการวิจัย เล่ม 1* (พิมพ์ครั้งที่5). สุวีริยาสาส์น.
- สุธิดา ภักดีบุญ. (2548). *การวิจัยพหุตะกณศึกษาระบบการดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาการวิจัยพหุตะกณศึกษาระบบการดำเนินงานการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา* [วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต]. Chulalongkorn University Intellectual Repository. <http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/8196>
- สุวิมล ว่องวาณิช. (2550). *การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). *แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545-2559)*. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2555). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบเอ็ด พ.ศ. 2555-2559*. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2556). *รายงานภาวะสังคมไทยไตรมาสสอง ปี 2556*. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

ภาษาอังกฤษ

- Kosse, S. (2007). *Integrity of SAT interventions: Relationship of components to student outcomes dissertation* [Doctoral dissertation, The University of Nebraska]. ProQuest Dissertations and Theses Global. (Publication No. 3223067).
- Newby, T. J., Stepich, D. A., & Russell, J. D. (2000). *Educational Technology for Teaching and Learning* (2nd ed.). Merrill/Prentice-Hall.
- Yamane, T. (1976). *Statistics: An introductory analysis* (3rd ed.). Harper and Row.